

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 101/2022
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Τμήμα Α΄
Συνεδρίαση της 10ης Οκτωβρίου 2022**

Σύνθεση:

Πρόεδρος : Στυλιανή Χαριτάκη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Αδαμαντία Καπετανάκη, Χριστίνα Διβάνη, Ευσταθία Τσαούση, Διονύσιος Χειμώνας, Φωτεινή Δεδούση, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Σπυρίδων Μαυρογιάννης, Ελένη Λευθεριώτου, Εμμανουέλα Πανοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής : Διονύσιος Χειμώνας Νομικός Σύμβουλος του Κράτους.

Αριθμός Ερωτήματος: Το υπ' αριθμ. πρωτ. (εισερχ.) 214-488/16-6-2022 έγγραφο του Γενικού Γραμματέα Αγροτικής Πολιτικής και Διεθνών Σχέσεων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Υπ.Α.Α.Τ) .

Περίληψη ερωτήματος: Αν η αρμοδιότητα αποφαινομένου οργάνου στο πλαίσιο της διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων έργων ανήκει στον Υπηρεσιακό Γραμματέα του Υπ.Α.Α.Τ, με βάση τις ρυθμίσεις του ν.4622/2019, ή στον προϊστάμενο της οικείας διεύθυνσης τεχνικών έργων με βάση άλλες, τυχόν ειδικότερες, διατάξεις που διέπουν τα σχετικά ζητήματα.

.....

Στο παραπάνω ερώτημα το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α΄ Τμήμα) γνωμοδότησε, ομόφωνα, ως εξής:

Ιστορικό

1. Στο παραπάνω έγγραφο του ερωτήματος, αφού παρατίθενται, μεταξύ των άλλων, οι διατάξεις του ν.4622/2019 περί επιτελικού κράτους καθώς και των π.δ 146/1988 και π.δ 97/2017, (περί των οποίων βλ. αναλυτικότερα παρακάτω στο κεφάλαιο το σχετικό με το νομοθετικό πλαίσιο του ερωτήματος), σημειώνονται και οι ακόλουθες, προς στοιχειοθέτηση του ερωτήματος, σκέψεις, ήτοι: «Κατά συνέπεια για τα δημόσια έργα Αγροτικών Υποδομών εφαρμόζονται ειδικότερες νομοθετικές ρυθμίσεις και συγκεκριμένα τα πδ 97/2017 και 146/1988, τα οποία ερείδονται στο άρθρο 19 παρ. 3 του Ν. 1418/1984 «Δημόσια έργα» (ΦΕΚ Α΄ 23) και συνιστούν ειδικές ρυθμίσεις για θέματα έργων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Συγκεκριμένα, από το άρθρο 3 παρ. 3 περ. δδ του πδ 97/2017 και τα άρθρα 1 και 2 παρ. 1 περ. Ι και ΙΙ του πδ 146/1988 προκύπτει ότι η αρμόδια για τη λήψη αποφάσεων κατά τις διατάξεις του Ν.1418/1984 «Δημόσια έργα(ΦΕΚ Α΄ 23) είναι η Διεύθυνση της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ήτοι η Διεύθυνση Τεχνικών Έργων και Αγροτικών Υποδομών και ειδικά για τους Διεθνείς Διαγωνισμούς πρέπει να γίνει έγκριση από τον Υπουργό (άρθρο 4 του πδ 146/1988). .....Επομένως, οι ανωτέρω νόμοι συνεχίζουν να εφαρμόζονται και μετά την έναρξη ισχύος του Ν.4412/2016 δεδομένου ότι δεν υπάρχει ρητή κατάργησης από το άρθρο 377 του Ν.4412/2016 και από το άρθρο 119 του Ν.4622/2019.

Συνεπώς, με βάση όλα όσα αναλυτικά περιγράφονται παραπάνω, μέχρι τη θέσπιση του άρθρου 37 παρ. 2 του Ν. 4622/2019 «Επιτελικό κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» (ΦΕΚ Α΄133) αρμόδιος για τις συμβάσεις δημοσίων έργων είναι ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων και Αγροτικών Υποδομών. Ωστόσο, μετά το Ν.4622/2019 για το Επιτελικό Κράτος, το ερώτημα που τίθεται είναι εάν μπορεί η ανωτέρω αρμοδιότητα αποφαινομένου οργάνου ειδικά για δημόσια έργα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, όπως είναι τα εγγειοβελτιωτικά, να ασκείται πλέον από τον Υπηρεσιακό Γραμματέα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, του οποίου οι αρμοδιότητες ορίζονται στις διατάξεις των άρθρων 35,36,37 και 38 του Ν.4622/2019 και περιγράφονται αναλυτικά στην Αιτιολογική Έκθεση του Ν.4622/2019».

2. Περαιτέρω, το ερώτημα αντλεί επιχειρήματα περί του ότι οι ειδικότεροι νόμοι κατ'ισχύον των ρυθμίσεων του άρθρου 37 του ν. 4622/2019, αφενός από σχετική

εγκύκλιο του Υπουργείου Οικονομικών, σύμφωνα με την οποία το άρθρο 24 παρ.2 του ν.4270/2014 κασισχύει του άρθρου 37 παρ.3 του ν. 4622/2019, αφετέρου από πρόσφατη ρύθμιση του άρθρου 65 του ν. 4914/2022, σύμφωνα με την οποία για το άρθρο 119 του ν. 4412/2016 ορίζονται ως αποφαινόμενα όργανα ο Γενικός Γραμματέας και ο Υπουργός κατά παράκαμψη της γενικής διάταξης του άρθρου 37 παρ.2 του ν. 4622/2019.

3. Κατ' ακολουθία των ως άνω απόψεων και προβληματισμών του ο Γενικός Γραμματέας Αγροτικής Πολιτικής και Διεθνών Σχέσεων, που, κατά τον χρόνο υποβολής του ερωτήματος, ασκεί και καθήκοντα Υπηρεσιακού Γραμματέα του Υπ.Α.Α.Τ., θέτει το προεκτεθέν ερώτημα.

Νομοθετικό πλαίσιο

4. Στο άρθρο 2 του Αστικού Κώδικα (π.δ.456/1984) ορίζεται ότι « *Ο νόμος ορίζει για το μέλλον, δεν έχει αναδρομική δύναμη και διατηρεί την ισχύ του εφόσον άλλος κανόνας δικαίου δεν τον καταργήσει ρητά ή σιωπηρά*»

5. Στη παράγραφο 1 του άρθρου 9 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (**ν. 2690/1999**) ορίζεται ότι «*Η αρμοδιότητα των διοικητικών οργάνων καθορίζεται από τις σχετικές διατάξεις*»

6. Στο άρθρο 19 του ν. **1418/1984** «*Δημόσια έργα και ρυθμίσεις συναφών θεμάτων*» (Α' 23) ορίζονται, μεταξύ των άλλων , τα εξής:

Ειδικές ρυθμίσεις, έργα άλλων φορέων

1. Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες που προβλέπονται από το νόμο αυτό και τα π.δ/τα που εκδίδονται με εξουσιοδότησή του ασκούνται από τα αρμόδια όργανα ή συμβούλια του φορέα κατασκευής του έργου σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις του κάθε φορέα.

2. Καθήκοντα Προϊσταμένης Αρχής για την εκτέλεση των δημόσιων έργων, αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων έργων, ασκεί ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων επικουρούμενος από την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία, σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις του Υπουργείου. Με απόφαση του Υπουργού, μπορούν να μεταβιβάζονται οι σχετικές αρμοδιότητες σε υποκείμενα όργανα. Οι ισχύουσες μέχρι τούδε διατάξεις εξακολουθούν να εφαρμόζονται ως προς τα λοιπά αποφαινόμενα όργανα των έργων αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, δηλαδή το αρμόδιο για την εκδίκαση αίτησης θεραπείας όργανο, τη Διευθύνουσα Υπηρεσία και το Τεχνικό Συμβούλιο....

3. Στα έργα που εκτελούνται από άλλους φορείς, εκτός από τις υπηρεσίες αρμοδιότητας του Υπουργείου Δημοσίων Έργων, μπορεί με π.δ/τα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Δημοσίων Έργων και του αρμόδιου κατά περίπτωση Υπουργού, να γίνεται ο ειδικότερος προσδιορισμός των οργάνων και συμβουλίων που αποφασίζουν ή γνωμοδοτούν για τα έργα των φορέων αυτών σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού και των π.δ/των που εκδίδονται με εξουσιοδότησή του.....».

7. Στα άρθρα 1,2 και 6 του π.δ. 146/1988 « Όργανα που αποφασίζουν ή γνωμοδοτούν και ειδικές ρυθμίσεις σε θέματα έργων που εκτελούνται από τις Υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας» (Α'65) ορίζονται, μεταξύ των άλλων, τα εξής:

«Άρθρον 1

Αρμόδια Όργανα

Αρμόδιοι για τη λήψη αποφάσεων κατά τις διατάξεις του ν. 1418/1984 "Δημόσια έργα και ρυθμίσεις συναφών θεμάτων" και των Προεδρικών Διαταγμάτων τα οποία εκδίδονται σε εκτέλεση του, για τα έργα που εκτελούνται από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας είναι ο Υπουργός Γεωργίας, οι Διευθύνσεις Τεχνικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας, οι Διευθύνσεις Τεχνικών Υπηρεσιών της Νομαρχίας ή τα εξουσιοδοτημένα όργανα σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις και όπως ειδικότερα ορίζεται στα επόμενα άρθρα.

Άρθρο 2

Διευθύνουσα Υπηρεσία-Προϊσταμένη Αρχή

1. Τα αρμόδια όργανα στα οποία αναφέρεται το προηγούμενο άρθρο είναι ειδικότερα :

I) "Διευθύνουσα Υπηρεσία ή Επιβλέπουσα Υπηρεσία" για τα εγγειοβελτιωτικά, οικοδομικά, ηλεκτρομηχανολογικά έργα καθώς και τα έργα αγροτικής οδοποιίας και αλιείας είναι το Τμήμα ή Γραφείο Τεχνικών Μελετών, Κατασκευών και Μηχανολογίας της οικείας Νομαρχιακής Μονάδας Εγγείων Βελτιώσεων εφόσον είναι στελεχωμένο.....

II) "Διευθύνουσα Υπηρεσία ή Επιβλέπουσα Υπηρεσία" για τα δασοτεχνικά έργα είναι: α) .....β).....γ).....

Άρθρο 6

Αιτήσεις θεραπείας

1. Στις αιτήσεις θεραπείας του αναδόχου που ασκούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 του Ν. 1418/1984 αποφασίζει ο Υπουργός Γεωργίας ύστερα από γνώμη.....»

8. Στα άρθρα 2,119,180 και 199 του ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ) (Α/147) ορίζονται , μεταξύ των άλλων , τα εξής:

« Άρθρο 2

Ορισμοί- Εξουσιοδοτική διάταξη

1.....2. Πέραν των ορισμών της παρ. 1, ιδίως για τις ανάγκες εφαρμογής του Τίτλου 1 του Κεφαλαίου ΙΙ του Μέρους Β΄ του Βιβλίου Ι:

1) ως «Κύριος του Έργου» ή «Εργοδότης» νοείται το Δημόσιο ή άλλος φορέας του δημοσίου τομέα, για λογαριασμό του οποίου καταρτίζεται η δημόσια σύμβαση ή σύμβαση, κατά την έννοια της διάταξης της περ. 5 της παρούσας παραγράφου ή κατασκευάζεται το έργο,

2) «ως φορέας κατασκευής του έργου» νοείται η αρμόδια αναθέτουσα αρχή ή υπηρεσία αυτής που έχει την ευθύνη υλοποίησης του έργου,

3) ως «Προϊσταμένη Αρχή» νοείται η αρχή ή η υπηρεσία ή το όργανο του φορέα κατασκευής του έργου που εποπτεύει την κατασκευή του ασκώντας για λογαριασμό του αποφασιστικές αρμοδιότητες, ιδίως σε θέματα τροποποίησης των όρων της σύμβασης,

4) ως «διευθύνουσα υπηρεσία» νοείται .....

Άρθρο 119

Συμβάσεις ενεργειών τεχνικής βοήθειας – Εξουσιοδοτική διάταξη

1. Σε περίπτωση συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών, ή μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι οποίες αφορούν ενέργειες τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ), οι αναθέτουσες αρχές ή οι δικαιούχοι ενεργειών τεχνικής βοήθειας κατά την έννοια του ν. 4314/2014 (Α΄ 265) και του θεσμικού πλαισίου του ΕΠΑ, μπορούν να προσφεύγουν και στις διαδικασίες των παρ. 2 και 3, κατά περίπτωση. 2....

Άρθρο 180

Ειδικές ρυθμίσεις, έργα άλλων φορέων

1. Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες που προβλέπονται από τον παρόντα νόμο και τις αποφάσεις που εκδίδονται με εξουσιοδότησή του ασκούνται από τα αρμόδια όργανα ή συμβούλια του φορέα κατασκευής του έργου, σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις του κάθε φορέα.

2. Καθήκοντα «αναθέτουσας / προϊσταμένης αρχής» για την «ανάθεση / εκτέλεση» των δημοσίων έργων, αρμοδιότητας του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ασκεί ο Υπουργός Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων επικουρούμενος από την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία, σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις του Υπουργείου. Με απόφαση του Υπουργού μπορούν να μεταβιβάζονται οι σχετικές αρμοδιότητες .....

3. Α) ..... Β) Στα έργα που εκτελούνται από άλλους φορείς, εκτός από τις υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, μπορεί με κοινή απόφαση που εκδίδεται από τον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών και τον κατά περίπτωση αρμόδιο Υπουργό, να γίνεται ο ειδικότερος προσδιορισμός των οργάνων και συμβουλίων που αποφασίζουν ή γνωμοδοτούν για τα έργα των φορέων αυτών, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος . Αποφαινόμενα και γνωμοδοτούντα όργανα που έχουν καθοριστεί με προγενέστερες διατάξεις διατηρούν τις αρμοδιότητές τους μέχρι την έκδοση νέας απόφασης . 4.....»

Άρθρο 199

Ειδικές ρυθμίσεις

Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες που προβλέπονται από το νόμο αυτόν ασκούνται από τα αρμόδια όργανα της αναθέτουσας αρχής και του εργοδότη, σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις τους. Με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού, μπορεί να ορίζονται τα αποφαινόμενα και γνωμοδοτούντα όργανα των επί μέρους αναθετουσών αρχών για τις ανάγκες εφαρμογής του νόμου αυτού. Αποφαινόμενα και γνωμοδοτούντα όργανα που έχουν καθοριστεί με προγενέστερες διατάξεις διατηρούν τις αρμοδιότητές τους μέχρι την έκδοση νέας απόφασης».

9. Στην παράγραφο Ε του άρθρου 3 του ισχύοντος Οργανισμού του ΥΠ.Α.Α.Τ **π.δ.97/2017** (Α' 138) που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 54 του ν. 4178/2013 ορίζονται, μεταξύ των άλλων, τα εξής: «**Ε. Διεύθυνση Τεχνικών Έργων και Αγροτικών Υποδομών.....3) Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Τεχνικών έργων**

και Αγροτικών Υποδομών κατανέμονται μεταξύ των Τμημάτων που τη συγκροτούν, ως ακολούθως:

α) Τμήμα Μελετών , Κατασκευών Έργων Αγροτικής Υποδομής αα).....δδ) Ασκή καθήκοντα Προϊσταμένης Αρχής σύμφωνα με τα οριζόμενα στο ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις έργων..... για όλα τα έργα Αγροτικής Υποδομής κατά την υλοποίηση προγραμμάτων του Υπουργείου β)Τμήμα Ανάθεσης και Εποπτείας Τεχνικών Μελετών αα)..... γγ) Η έκδοση αποφάσεων επί ενστάσεων, που κατατίθενται στα πλαίσια είτε διαγωνιστικών διαδικασιών, είτε εκπόνησης των εν λόγω μελετών..... δδ).....»

10. Στα άρθρα 20,35,36,37,109,116 και 119 του ν. 4622/2019 « Επιτελικό Κράτος: Οργάνωση λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» (Α΄133) ορίζονται, μεταξύ των άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 20

Οργάνωση και λειτουργία των φορέων της Κεντρικής Δημόσιας Διοίκησης

1. Η οργάνωση και λειτουργία των φορέων της Κεντρικής Δημόσιας Διοίκησης, καθώς και των εποπτευόμενων από αυτούς νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, πλην των Ανεξάρτητων Αρχών, καθορίζονται με Οργανισμούς, οι οποίοι καταρτίζονται, αντικαθίστανται ή τροποποιούνται με προεδρικά διατάγματα, τα οποία εκδίδονται με πρόταση του καθ'ύλην αρμόδιου Υπουργού ή του Πρωθυπουργού, κατά περίπτωση, και των αρμόδιων Υπουργών για τον προϋπολογισμό.... [Τυχόν ειδικότερες διατάξεις διατηρούνται σε ισχύ] [Το τελευταίο εδάφιο διαγράφηκε με το άρθρο 174 παρ. 5 ν. 4635/2019, ΦΕΚ Α΄167/30-10-2019].

2. Με τους Οργανισμούς της προηγούμενης παραγράφου καθορίζονται: α) η αποστολή του φορέα, ... καθώς και η διάρθρωση των υπηρεσιών του σε οργανικές μονάδες (γενικές διευθύνσεις, διευθύνσεις, υποδιευθύνσεις, τμήματα, αυτοτελή και μη, αυτοτελή γραφεία, θεσμοθετημένα συλλογικά όργανα), (β) η ονομασία και η έδρα των παραπάνω οργανικών μονάδων, καθώς και ..... γ).....δ).....3.....4....

5. Προηγούμενες της έναρξης ισχύος του παρόντος άρθρου, ειδικές διατάξεις που προέβλεπαν την έκδοση προεδρικού διατάγματος ή υπουργικής ή κοινής υπουργικής απόφασης περί της οργάνωσης και λειτουργίας των φορέων της παραγράφου 1, διέπονται πλέον από το θεσμικό πλαίσιο που θέτει το παρόν

άρθρο, διατηρούμενων, όμως, σε ισχύ των τυχόν ειδικών διαδικαστικών προϋποθέσεων που οι διατάξεις αυτές ορίζουν και οι οποίες ισχύουν παράλληλα.

6. Για την προεδρία της Δημοκρατίας, τα Υπουργεία στα οποία υπάγονται οι Ένοπλες Δυνάμεις, τα σώματα ασφαλείας και ο διπλωματικός κλάδος διατηρούνται σε ισχύ οι ειδικές για αυτά διατάξεις, που αφορούν τα θέματα του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 35

Αποστολή, λειτουργίες και βασική διάθρωση Υπουργείων

1.....

2. Τα Υπουργεία διαρθρώνονται ως εξής (α) σε οριζόντιες επιτελικές υπηρεσίες, οι οποίες ασκούν ενδεικτικά αρμοδιότητες συντονισμού σε θέματα όπως ο σχεδιασμός και η παρακολούθηση δημοσίων πολιτικών, η νομοπαρασκευαστική διαδικασία, ο κοινοβουλευτικός έλεγχος, ο εσωτερικός έλεγχος, η επικοινωνία και οι οποίες υπάγονται ή στον Υπουργό ή στον Υπηρεσιακό Γραμματέα του οικείου Υπουργείου, (β) σε οριζόντιες υποστηρικτικές υπηρεσίες, ανεξαρτήτως επιπέδου, που προβλέπονται στις οικείες οργανικές διατάξεις και οι αρμοδιότητες των οποίων είναι όμοιες ή παρεμφερείς σε όλους τους φορείς που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Υπαλλήλων, ιδίως υπηρεσίες ανθρώπινου δυναμικού, διοικητικής υποστήριξης, οικονομικών και προϋπολογισμού, πληροφορικής, προμηθειών, οργάνωσης και μέριμνας, απλούστευσης διαδικασιών, ποιότητας και αποδοτικότητας και οι οποίες υπάγονται εξ ολοκλήρου στον Υπηρεσιακό Γραμματέα του Υπουργείου, (γ) σε Γενικές Γραμματείες, οι οποίες ..... (δ) σε Ειδικές Γραμματείες ..... (ε) σε αποκεντρωμένες ή περιφερειακές υπηρεσίες με συγκεκριμένη κατά τόπον ή καθ' ύλην αρμοδιότητα ως προς την εφαρμογή των αρμοδιοτήτων του οικείου Υπουργείου, οι οποίες διέπονται κάθε φορά από τις οικείες διατάξεις.

3. Οι υπηρεσίες των περιπτώσεων (γ) έως (ε) δεν επιτρέπεται να ασκούν αρμοδιότητες που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπηρεσιακού Γραμματέα του Υπουργείου.4...

Άρθρο 36

Υπηρεσιακοί Γραμματείς Υπουργείων

1. Με την επιφύλαξη της περίπτωσης (α) της παραγράφου 4 του άρθρου 35 του παρόντος, σε κάθε Υπουργείο συνιστάται θέση μόνιμου Υπηρεσιακού Γραμματέα με βαθμό 1^ο της κατηγορίας ειδικών θέσεων, που υπάγεται στον Υπουργό.

2. Οι Υπηρεσιακοί Γραμματείς των Υπουργείων έχουν ως καθήκοντα τη μέριμνα για την ομαλή και αποτελεσματική διοικητική και οικονομική λειτουργία των Υπουργείων, καθώς και για τη σύνταξη του Σχεδίου Δράσης του Υπουργείου και την παρακολούθηση της εφαρμογής του, σε συνεργασία με τους αρμόδιους Γενικούς και Ειδικούς Γραμματείς. Για την εκπλήρωση της αποστολής τους, οι Υπηρεσιακοί Γραμματείς των Υπουργείων προΐστανται όλων των οριζόντιων υποστηρικτικών υπηρεσιών της περίπτωσης (β) της παραγράφου 2 του άρθρου 35, καθώς και της Υπηρεσίας Συντονισμού του άρθρου 38 του παρόντος. 3....

Άρθρο 37

Εξουσία τελικής υπογραφής Υπηρεσιακών Γραμματέων

1. Στους Υπηρεσιακούς Γραμματείς ανατίθεται, δια του παρόντος, η εξουσία τελικής υπογραφής στις εξής διοικητικές πράξεις αρμοδιότητάς του: (α) η έγκριση των περιγραμμάτων θέσεων ευθύνης, β) η έκδοση προκηρύξεων για την κάλυψη θέσεων ευθύνης και η σύμπραξη με τον αρμόδιο για τα θέματα ανθρώπινου δυναμικού δημόσιας διοίκησης, Γενικό Γραμματέα, στις περιπτώσεις κάλυψης θέσεων επιπέδου Γενικής Διεύθυνσης, (γ) η συγκρότηση συλλογικών οργάνων και επιτροπών σχετικά με την επιλογή προϊσταμένων διοίκησης και τη διαδικασία κινητικότητας, (δ) η συγκρότηση της Ειδικής Επιτροπής Αξιολόγησης του άρθρου 21 του ν. 4369/2016, (ε) οι ατομικές διοικητικές πράξεις που αφορούν σε κάθε ζήτημα μεταβολής της υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων του Υπουργείου ανεξαρτήτως σχέσης εργασίας, στ) οι ατομικές διοικητικές πράξεις που σχετίζονται με τη διαδικασία επιλογής και τοποθέτησης προϊσταμένων οργανικών μονάδων του Υπουργείου, (ζ) οι ατομικές διοικητικές πράξεις που αφορούν στη βαθμολογική ή μισθολογική προαγωγή, (η) η συγκρότηση πειθαρχικών και υπηρεσιακών συμβουλίων, (θ) η χορήγηση αδειών στο πάσης φύσης προσωπικό του Υπουργείου, (ι) η έκδοση αποφάσεων καθιέρωσης υπερωριακής εργασίας με αμοιβή του προσωπικού του Υπουργείου για την απασχόλησή του τις απογευματινές, νυκτερινές ώρες, τις αργίες και τις εξαιρέσιμες ημέρες, (ια) τα έγγραφα που απευθύνονται στα δικαστήρια και αναφέρονται σε ένδικα βοηθήματα και μέσα που έχουν ασκηθεί κατά πράξεων ή παραλείψεων των υπηρεσιών αρμοδιότητάς του, συμπεριλαμβανομένων των απόψεων της Διοίκησης.....

2. Οι Υπηρεσιακοί Γραμματείς αναλαμβάνουν καθήκοντα αποφαινομένου οργάνου στο πλαίσιο της διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων του οικείου Υπουργείου, εξαιρουμένων των περιπτώσεων για τις

οποίες απόφαση του Υπουργού ορίζει αποφαινόμενο όργανο τον ίδιο ή άλλο όργανο. Σε αυτό το πλαίσιο ανατίθεται, δια του παρόντος, η αρμοδιότητα της τελικής υπογραφής για τις παρακάτω κατηγορίες διοικητικών πράξεων: (α) διακήρυξης διαγωνισμών και πρόσκλησης υποβολής προσφορών, (β) συγκρότησης και ορισμού γνωμοδοτικών οργάνων διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων, (γ) επικύρωσης πρακτικών των γνωμοδοτικών οργάνων, (δ) κατακύρωσης, ανάθεσης, σύναψης και τροποποίησης συμβάσεων, (ε) ματαίωσης διαδικασίας, κήρυξης έκπτωτου αναδόχου και μονομερούς λύσης συμβάσεων, και (στ) των λοιπών πράξεων αρμοδιότητας αποφαινόμενου οργάνου.

3.Οι Υπηρεσιακοί Γραμματείς ορίζονται διατάκτες του προϋπολογισμού των Υπουργείων τους, εξαιρουμένων των δαπανών για τις οποίες απόφαση του Υπουργού ορίζει διατάκτη τον ίδιο ή άλλο όργανο.....4.....

Άρθρο 109

Ανάθεση δικαιώματος υπογραφής στους Προϊσταμένους Γενικών Διευθύνσεων Υπουργείων

Με την επιφύλαξη του άρθρου 37, ανατίθεται δια του παρόντος νόμου στους Προϊσταμένους Γενικών Διευθύνσεων των Υπουργείων που επιλέγονται και τοποθετούνται, σύμφωνα με τις διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα, όπως ισχύει, καθώς και στους νόμιμους αναπληρωτές αυτών, η αρμοδιότητα τελικής υπογραφής σε κάθε ατομική διοικητική πράξη για τα θέματα που εμπíπτουν στην αρμοδιότητα των υπηρεσιών των οποίων προΐστανται. Διατάξεις τυπικού νόμου με τις οποίες η έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων έχει ανατεθεί σε ιεραρχικώς κατώτερα επίπεδα διοίκησης, διατηρούνται σε ισχύ. 2...»

Άρθρο 116

Μεταβατικές διατάξεις Μέρους Β

1....2....8. Οι υπηρεσίες των περιπτώσεων γ' έως ε' της παραγράφου 2 του άρθρου 35 συνεχίζουν να ασκούν τις αρμοδιότητες των υπηρεσιών των περιπτώσεων (α) και (β) της ίδιας παραγράφου και άρθρου που ασκούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος. Οι αρμοδιότητες του προηγούμενου εδαφίου που αφορούν σε οριζόντιες υποστηρικτικές υπηρεσίες, μεταφέρονται αυτοδικαίως στους Υπηρεσιακούς Γραμματείς των Υπουργείων με την επιλογή και τοποθέτησή τους.

9. Μέχρι την επιλογή Υπηρεσιακών Γραμματέων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 36 του παρόντος, οι σχετικές αρμοδιότητες ασκούνται: (α) από τον οικείο

Υπουργό ή (β) από τον Γενικό Γραμματέα, στον οποίο ο Υπουργός μεταβιβάζει με απόφασή του που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τις σχετικές αρμοδιότητες ή την εξουσιοδότηση υπογραφής....

Άρθρο 119

Καταργούμενες διατάξεις

Από τη θέση σε ισχύ του παρόντος καταργούνται οι παρακάτω διατάξεις:

1... 2.....11 Το άρθρο 54 του ν. 4178/2013 «Αντιμετώπιση της αυθαίρετης δόμησης-περιβαλλοντικό ισοζύγιο και άλλες διατάξεις» (Α' 174) ¹

12...31 Οι κατ' εξουσιοδότηση των παραπάνω καταργούμενων διατάξεων εκδοθείσες κανονιστικές πράξεις που αφορούν στην ίδρυση και οργάνωση των καταργούμενων δια του παρόντος νόμου φορέων καθώς κάθε άλλη διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις του παρόντος νόμου. 32.....33.....

...34. (33). Κάθε άλλη διάταξη ή κανονιστική πράξη που αντίκειται στις διατάξεις του παρόντος νόμου.»

11. ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥΣ 23,26,27 ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 65 ΤΟΥ Ν. 4914/2019 «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων .....» (Α'61) ορίζονται τα εξής:

«23. α) Οι ειδικές Υπηρεσίες του παρόντος νόμου είναι αυτοτελείς Δημόσιες Υπηρεσίες υπαγόμενες σε Υπουργεία ή Περιφέρειες, χωρίς να εντάσσονται στον οργανισμό του οικείου Υπουργείου ή της οικείας Περιφέρειας....

26. Το αρμόδιο όργανο για την εκτέλεση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας του Υπουργείου ή της Περιφέρειας, που αναφέρεται στις παρ. 2,3,6 και 8 του άρθρου 119 του ν. 4412/2016 (Α'147), είναι το αρμόδιο όργανο που εποπτεύει την οικεία Ειδική Υπηρεσία.

27. Το αρμόδιο όργανο για την εκτέλεση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας του Υπουργείου ή της Περιφέρειας, που αναφέρεται στην παρ. 10 του άρθρου 119 του ν. 4412/2016 είναι ο Υπουργός ή Περιφερειάρχης, αντίστοιχα, που εποπτεύει την οικεία Ειδική Υπηρεσία....»

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προπαρατιθέμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσονται και του σκοπού που εξυπηρετούν, καθώς και των πραγματικών περιστατικών που τίθενται με το ερώτημα, συνάγονται τα ακόλουθα :

12. Αρμοδιότητα του διοικητικού οργάνου είναι η προβλεπόμενη από τους κανόνες δικαίου εξουσία του οργάνου είτε να θεσπίζει με πράξεις του μονομερώς κανόνες δικαίου (κανονιστικές πράξεις) ή ατομικές ρυθμίσεις (ατομικές πράξεις), είτε να συνάπτει συμβάσεις, είτε να προβαίνει σε υλικές ενέργειες.

Η αρμοδιότητα είναι άμεση απόρροια της αρχής της νομιμότητας (βλ. παρ. 1 άρθρ. 9 ν. 2690/1999) και ασκείται για την εκτέλεση της αποστολής της δημόσιας διοίκησης, δηλαδή για τη θεραπεία του γενικού συμφέροντος και μόνο. Συνεπώς, ασκείται κατά καθήκον, αποτελεί υποχρέωση αλλά και δικαίωμα των διοικητικών οργάνων. Για τον λόγο αυτό, οι διατάξεις που την ρυθμίζουν είναι δημοσίας τάξεως και στενώς ερμηνευτέες. Το διοικητικό όργανο δεν μπορεί να αποστερηθεί την αρμοδιότητά του, ούτε να παραιτηθεί από την άσκηση της, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος (περί των ανωτέρω βλ. Α. Τάχος «Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο» σελ. 436).

13. Τέλος, η αρμοδιότητα είναι συνήθως αποκλειστική, υπό την έννοια ότι μπορεί να ασκηθεί από ένα μόνο όργανο. Αντιθέτως, αντίφαση προς το σκοπό και την ουσία της αρμοδιότητας συνιστά, εφόσον προβλέπεται στο νόμο, η διαζευκτική ή συντρέχουσα αρμοδιότητα, η οποία δημιουργεί συχνά σύγχυση στο θέμα του υπεύθυνου οργάνου και, για το λόγο αυτό, πρέπει κατά κανόνα να αποφεύγεται. (Δαγτόγλου «Γενικό Διοικητικό Δίκαιο» σελ 533).

14. Στις διατάξεις του π.δ.146/1988, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του ν.1418/1984 (ο.π.παρ. 7), γίνεται ο ειδικότερος προσδιορισμός των οργάνων και διοικητικών υπηρεσιών που στο πλαίσιο της διενέργειας των διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης συμβάσεων δημοσίων έργων του Υπ.Α.Α.Τ. (πρώην Υπ. Γεωργίας), ασκούν αποφασιστικές αρμοδιότητες [ως «αποφαινόμενα όργανα» σε αντιδιαστολή προς τα γνωμοδοτικά, βλ, μεταξύ άλλων, τον ορισμό του (μη ισχύοντος) άρθρου 195 παρ. 1 του ν.4281/2014]

Έτσι, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, η αποφασιστική αρμοδιότητα για τα παραπάνω έργα ασκείται, ανάλογα με τις προσδιοριζόμενες στις οικείες διατάξεις περιπτώσεις, από τον Υπουργό Γεωργίας, τις Διευθύνσεις Τεχνικών Υπηρεσιών του Υπουργείου ή τα εξουσιοδοτημένα όργανα σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις του Υπουργείου κ.λπ.

15. Στον ισχύοντα Οργανισμό του ΥΠ.Α.Α.Τ (π.δ 97/2017 που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 54 του ν. 4178/2013, το οποίο έχει καταργηθεί με το άρθρο 119 περ. 11 του ν. 4622/2019) ορίζονται, μεταξύ των άλλων, οι

περιπτώσεις που η Διεύθυνση Τεχνικών και Αγροτικών Υποδομών ασκεί καθήκοντα Προϊσταμένης Αρχής, σύμφωνα με το ν.4412/2016, για όλα τα έργα αγροτικής υποδομής του Υπουργείου. Στο πλαίσιο αυτών των καθηκόντων ασκεί και αποφασιστικές αρμοδιότητες, ιδίως σε θέματα τροποποίησης των όρων της σύμβασης (παρ. 2 περ.3 άρθρ. 2 ν.4412/2016).

Επίσης, η ίδια Διεύθυνση έχει την αρμοδιότητα έκδοσης αποφάσεων επί ενστάσεων που κατατίθενται στο πλαίσιο διαγωνιστικών διαδικασιών ή εκπόνησης μελετών¹.

Επομένως, σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις του Υπ.Α.Α.Τ., καθήκοντα και αρμοδιότητες αποφαινομένου οργάνου σε δημόσιες συμβάσεις έργων και μελετών ασκούνται από την παραπάνω Διεύθυνση του Υπουργείου, εφόσον δεν έχουν προσδιορισθεί διαφορετικά οι σχετικές αρμοδιότητες με κοινή πράξη των Υπουργών Υποδομών και Μεταφορών και Υπ.Α.Α.Τ. (άρθρο 180 παρ.3 ν. 4412/2016, όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή της με το άρθρο 66 ν. 4690/2020, και επαναλαμβάνει συναφή ρύθμιση της παραγράφου 3 του άρθρου 19 του ν. 1418/1984)

16. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων του αποφαινομένου οργάνου από τις προσδιοριζόμενες παραπάνω υπηρεσιακές μονάδες σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις του Υπ.Α.Α.Τ (ο.π. παρ. 15 κ' 16) έχει την έννοια ότι αυτές, κατ' αρχήν , απονέμονταν και ασκούσαν, κατά τα προαναλυθέντα, από τον Προϊστάμενο της οικείας υπηρεσίας ή τον Υπουργό ανάλογα την περίπτωση. Στην πράξη ο Υπουργός του ΥΠ.Α.Α.Τ, μεταβιβάζει το δικαίωμά του για υπογραφή των διαφόρων σχετικών πράξεων, που αφορούν σε εγκρίσεις για όλες τις αρμοδιότητες της «Προϊσταμένης Αρχής» που καθορίζονται στο νόμο, σε υφιστάμενα αυτού διοικητικά όργανα (βλ, για παράδειγμα, την μη ισχύουσα σήμερα Υ.Α.619/2019, Β' 988).

17. Ο ν.4412/2016 περί δημοσίων συμβάσεων έργων κ.λπ. ορίζει, μεταξύ των άλλων, ότι οι προβλεπόμενες στο νόμο αρμοδιότητες ασκούνται από τα αρμόδια όργανα της αναθέτουσας αρχής και του εργοδότη, σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις τους. Με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και του καθ' ύλη αρμόδιου Υπουργού, οι οποίοι, ως ασκούντες καθήκοντα

---

¹ Ως προς τις ενστάσεις βλ. ισχύουσα ρύθμιση του άρθρου 174 του ν. 4412/2016 (Α'147) όπως έχει αντικατασταθεί με το άρθρο 87 του ν.4782/2021 (Α' 36).

«αναθέτουσας / προϊσταμένης αρχής» για την ανάθεση / εκτέλεση των δημοσίων έργων, παρέπεται ότι ασκούν, κατ' αρχήν, και τα καθήκοντα αποφαινομένων οργάνων (παρ. 2 και 3 άρθρου 180 ν. 4412/2016), είναι δυνατό να προσδιορίζονται ειδικότερα τα αποφαινόμενα (ή γνωμοδοτούντα) όργανα σε ορισμένες αναθέτουσες αρχές, όταν, προδήλως, δεν υφίσταται σχετική ρύθμιση στον οικείο οργανισμό²

18. Ο ν. 4622/2019 για το Επιτελικό Κράτος αποσκοπεί, μεταξύ των άλλων, να διασφαλίσει μια πιο ορθολογική, αποδοτική και αποτελεσματική οργάνωση της δημόσιας διοίκησης προκειμένου να ανταποκριθεί στην αποστολή της. Έτσι, με το άρθρο 20 του ν. 4622/2019 ρυθμίζεται η οργάνωση και λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, η οποία στηρίζεται στους Οργανισμούς, με το περιεχόμενο των οποίων επιδιώκεται η ευελιξία και λειτουργικότητά της προκειμένου να ανταποκρίνεται στην αποστολή της.

19. Περαιτέρω, ο παραπάνω νόμος ορίζει ότι οι Οργανισμοί τροποποιούνται και καταργούνται μόνο με προεδρικά διατάγματα. Για το λόγο αυτό, - με την επιφύλαξη τυχόν ειδικών διαδικαστικών προϋποθέσεων που ορίζουν ειδικές διατάξεις και οι οποίες είναι σε ισχύ,- ορίζεται ότι καταργείται κάθε άλλη διάταξη που προβλέπει, για την οργάνωση των φορέων της Διοίκησης, την έκδοση υπουργικής απόφασης με την οποία καθορίζεται ο Οργανισμός των φορέων αυτών. Το περιεχόμενο των Οργανισμών μπορεί να είναι είτε υποχρεωτικό (παράγραφος 2 του άρθρου 20), είτε δυνητικό (παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου).

20. Εξάλλου, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4622/2019, με τις ρυθμίσεις του νόμου διακρίνεται έμπρακτα η Κυβέρνηση από τη Διοίκηση. Ανατίθενται έτσι, καταρχήν, στους επί κεφαλής της διοικητικής ιεραρχίας η έκδοση του συνόλου των ατομικών διοικητικών πράξεων, όπως, επίσης, η διοικητική και οικονομική διαχείριση κάθε Υπουργείου.

21. Στο άρθρο 35 του ν. 4622/2019 καθιερώνεται, μεταξύ άλλων, η εσωτερική διάρθρωση των Υπουργείων με σκοπό την αποδοτικότερη δομή αυτών.

Ειδικότερα, τα Υπουργεία διαρθρώνονται α) σε οριζόντιες επιτελικές υπηρεσίες, αρμόδιες, ενδεικτικά, για τον σχεδιασμό και την παρακολούθηση των δημοσίων πολιτικών, τη νομοπαρασκευαστική διαδικασία, κ.λπ. και οι οποίες υπάγονται στον

---

² (Σημειώνεται, ότι το άρθρο 20 του ν. 4622/2019 απαιτεί διάταγμα για τροποποίηση οργανισμού).

Υπουργό ή στον Υπηρεσιακό Γραμματέα, β) σε οριζόντιες υποστηρικτικές υπηρεσίες, που προβλέπονται στις οικείες οργανικές διατάξεις, όπως, ιδίως, υπηρεσίες ανθρώπινου δυναμικού, διοικητικής υποστήριξης, προμηθειών, και οι οποίες υπάγονται εξ ολοκλήρου στον Υπηρεσιακό Γραμματέα του Υπουργείου γ) σε Γενικές Γραμματείες στις οποίες προΐστανται Γενικοί Γραμματείς, δ) σε Ειδικές Γραμματείες για τη διαχείριση συγκεκριμένου έργου ιδιαίτερης σημασίας και ε) σε αποκεντρωμένες ή περιφερειακές υπηρεσίες με συγκεκριμένη κατά τόπο ή καθ' ύλην αρμοδιότητα.

22. Σημειώνεται, ότι σύμφωνα με το άρθρο 116 παρ. 8 του ν.4622/2019 οι αρμοδιότητες που αφορούν σε οριζόντιες υποστηρικτικές υπηρεσίες μεταφέρονται αυτοδικαίως στους Υπηρεσιακούς Γραμματείς των Υπουργείων με την επιλογή και την τοποθέτησή τους, ενώ υπηρεσίες των Γενικών και Ειδικών Γραμματειών και αποκεντρωμένων ή περιφερειακών υπηρεσιών δεν επιτρέπεται να ασκούν αρμοδιότητες που υπάγονται στον Υπηρεσιακό Γραμματέα του Υπουργείου.

23. Με το άρθρο 36 παρ.1 του ν. 4622/2019 θεσπίζεται, για πρώτη φορά, σε κάθε Υπουργείο θέση μόνιμου Υπηρεσιακού Γραμματέα που υπάγεται στον Υπουργό.

24. Τα καθήκοντα του Υπηρεσιακού Γραμματέα συνίστανται στη μέριμνα για την ομαλή και αποτελεσματική διοικητική και οικονομική λειτουργία των Υπουργείων, καθώς και για τη σύνταξη του Σχεδίου Δράσης του Υπουργείου και την παρακολούθηση της εφαρμογής του, σε συνεργασία με τους αρμόδιους Γενικούς και Ειδικούς Γραμματείς. Για την εκπλήρωση της αποστολής τους, οι Υπηρεσιακοί Γραμματείς των Υπουργείων προΐστανται όλων των οριζόντιων υποστηρικτικών υπηρεσιών της περίπτωσης (β) της παραγράφου 2 του άρθρου 35, καθώς και της Υπηρεσίας Συντονισμού του άρθρου 38 του παρόντος.

25. Με τις σχετικές ρυθμίσεις του νόμου επιδιώκεται, το πρώτον, η αποτελεσματική διάκριση της Κυβέρνησης από τη Διοίκηση (βλ. σελ. 1 αιτιολ. έκθεσης) καθώς και η πραγματική αποκομματικοποίηση της διοικητικής και οικονομικής λειτουργίας των Υπουργείων. Έτσι, στα αμιγώς διοικητικά ζητήματα (όπως, η πληρωμή των δαπανών, η τοποθέτηση των υπαλλήλων κ.λπ) διαρρηγνύεται οριστικά η διαπλοκή πολιτικής και διοικητικής σφαίρας (βλ. σελ. 26 αιτιολ. έκθεσης).

26. Ειδικότερα, οι αρμοδιότητες των Υπηρεσιακών Γραμματέων καθορίζονται στις παραγράφους 1 έως 3 του άρθρου 37 του ν. 4622/2019. Στην παράγραφο 1 ορίζονται περιοριστικά οι διοικητικές πράξεις της αρμοδιότητάς τους, για τις οποίες έχουν εξουσία τελικής υπογραφής. Στην παράγραφο 2 ορίζεται ότι οι Υπηρεσιακοί

Γραμματείς ασκούν καθήκοντα αποφαινόμενου οργάνου, ήτοι τελικής υπογραφής διοικητικών πράξεων που αφορούν στη διενέργεια διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων του οικείου Υπουργείου από τη διακήρυξη του διαγωνισμού μέχρι και την κατακύρωση της σύμβασης ή την ματαίωση της διαδικασίας, καθώς και των λοιπών πράξεων αρμοδιότητας αποφαινόμενου οργάνου. Από την παραπάνω ρύθμιση εξαιρούνται οι περιπτώσεις, για τις οποίες ο Υπουργός με απόφασή του ορίζει αποφαινόμενο όργανο τον ίδιο ή άλλο όργανο. Τέλος, στην παράγραφο 3 της ως άνω διάταξης ο Υπηρεσιακός Γραμματέας ορίζεται ως διατάκτης του προϋπολογισμού του Υπουργείου με εξαίρεση τις δαπάνες για τις οποίες απόφαση του Υπουργού ορίζει διατάκτη τον ίδιο ή άλλο όργανο.

27. Από τα προεκτεθέντα συνάγεται, περαιτέρω, ότι ο νομοθέτης του ν.4622/2019 θέσπισε, για την επίτευξη των σκοπών που προαναφέρθηκαν (αποδοτικότερη οργάνωση και λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, αποκομματικοποίηση της λειτουργίας των Υπουργείων κ.λπ.) διατάξεις για την οργάνωση και λειτουργία της Διοίκησης βάσει νέων οργανωτικών δομών, παρέχοντας εξουσιοδότηση για την έκδοση σχετικών προεδρικών διαταγμάτων. Παράλληλα προέβλεψε για την παύση ισχύος τυχόν ειδικότερων διατάξεων (βλ. τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 20 του ν. 4622/2019 που διαγράφηκε με το άρθρο 174παρ. 5 του ν. 4635/2019).

28. Για τους ίδιους λόγους κατάργησε το άρθρο 54 του ν. 4178/2013 που απετέλεσε το εξουσιοδοτικό έρεισμα για την έκδοση των Οργανισμών των Υπουργείων και των εν γένει δημοσίων υπηρεσιών, καθώς και τις κατ'εξουσιοδότηση του παραπάνω άρθρου εκδοθείσες κανονιστικές πράξεις που αφορούν στην οργάνωση των διαφόρων καταργούμενων με το νόμο δημοσίων φορέων (βλ. παρ. 11 και 31 αρθρ. 119 ν. 4622/2019). Επίσης, καταργήθηκε και κάθε άλλη διάταξη ή κανονιστική πράξη που αντίκειται στις διατάξεις του ν. 4622/2019 (βλ. παρ. 31 και 34 άρθρου 119 ν. 4622/2019).

29. Κατά συνέπεια των παραπάνω, το π.δ 97/2017 και οι κανονιστικές πράξεις που αφορούν στην ρύθμιση της οργάνωσης και λειτουργίας των υπηρεσιών του Υπ.Α.Α.Τ. δεν έχουν ισχύ, ως προς τις περί αποφαινομένων οργάνων ρυθμίσεις τους, λόγω της ως άνω ρητής κατάργησής τους αφενός, αλλά και λόγω του ότι, όπως εκτίθεται παρακάτω, για τα αποφαινόμενα όργανα σε θέματα έργων του Υπουργείου ισχύουν νέες ρυθμίσεις αντίθετες προς τις καταργηθείσες.

30. Ειδικότερα, ο νομοθέτης του ν. 4622/2019, έχοντας πλήρη και σαφή γνώση των προβλεπομένων στο νόμο διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων των Υπουργείων και της έννοιας και του ρόλου που διαδραματίζουν σε αυτές τα αποφαινόμενα όργανα, αναθέτει στους Υπηρεσιακούς Γραμματείς όλες τις πράξεις αρμοδιότητας αποφαινόμενου οργάνου καθώς και όσες αφορούν σε οριζόντιες υποστηρικτικές υπηρεσίες και, μάλιστα, αυτοδικαίως και αποκλειστικά από την επιλογή και τοποθέτησή τους.

31. *Μόνη εξαίρεση* που προβλέπεται στο ν. 4622/2019 είναι στις περιπτώσεις για τις οποίες με απόφαση του Υπουργού ορίζεται ο ίδιος ή άλλο αποφαινόμενο όργανο. Και τούτο, παρότι ο νομοθέτης γνώριζε από προηγούμενες συναφείς περί αποφαινομένων οργάνων διατάξεις (άρθρο 19 παρ. 2 ν.1418/1984, άρθρο 199 ν. 4412/2016), τη δυνατότητα να επιφυλαχθεί, εφόσον ήθελε, υπέρ της διατήρησης της σχετικής αρμοδιότητας αποφαινομένων οργάνων που είχαν καθοριστεί με προγενέστερες διατάξεις.

32. Παρόλα ταύτα, ο ν. 4622/2019 ουδέν ορίζει για τη διατήρηση της ισχύος τυχόν «ειδικών» διατάξεων. Και τούτο ευλόγως, διότι η διατήρηση, ενδεχομένως, των αρμοδιοτήτων σε πλήθος αποφαινομένων οργάνων θα συνιστούσε, στην ουσία, αποδυνάμωση της θέσης, των αρμοδιοτήτων, και του σκοπού για τον οποίο καθιερώθηκε το ως άνω νέο διοικητικό όργανο, ενώ θα επέφερε και σύγχυση αρμοδιοτήτων.

33. Η υποστηριζόμενη ως άνω γνώμη περί ανάληψης και άσκησης όλων των αρμοδιοτήτων αποφαινομένου οργάνου στις δημόσιες συμβάσεις έργων του Υπ.Α.Α.Τ. από τον Υπηρεσιακό Γραμματέα, χωρίς να προκύπτει ότι έχει διατηρηθεί η ισχύς τυχόν ειδικότερων διατάξεων, δεν αναιρείται από τη σχετική επιφύλαξη που διαλαμβάνει η αιτιολογική έκθεση του ν.4622/2019 υπό το άρθρο 37. Και τούτο, α)ενόψει των προεκτεθεισών ερμηνευτικών παραδοχών, σύμφωνα με τις οποίες έχουν καταργηθεί (ρητά αλλά και σιωπηρά λόγω αντίθεσης προς τις νέες ρυθμίσεις του άρθρου 37 του παραπάνω νόμου) οι χαρακτηριζόμενες στο ερώτημα ως «ειδικές» διατάξεις του Οργανισμού του Υπ.Α.Α.Τ. και του π.δ. 146/1988. β) Η αναφορά στο ερώτημα διατάξεων άσχετων με τις αρμοδιότητες αποφαινομένου οργάνου του Υπηρεσιακού Γραμματέα, ήτοι των διατάξεων δημοσιολογικού χαρακτήρα του άρθρου 24 του ν. 4270/2014 και των διατάξεων του άρθρου 65 του ν. 4914/2022 περί εκτέλεσης ενεργειών τεχνικής βοήθειας Ειδικών Υπηρεσιών, δεν δημιουργεί ερμηνευτικά προβλήματα στη διάταξη της

παραγράφου 2 του άρθρου 37 του ν. 4622/2019 με την οποία ρητά και αποκλειστικά απονέμονται αρμοδιότητες αποφαινομένου οργάνου στις συμβάσεις δημοσίων έργων στον Υπηρεσιακό Γραμματέα. Αντίθετα, η υποστηριζόμενη εδώ γνώμη περί άσκησης καθηκόντων αποφαινομένου οργάνου από τον Υπηρεσιακό Γραμματέα ενισχύεται από το γεγονός ότι η εγκύκλιος ΑΠ:οικ.38435 ΕΞ 2020/14-4-2020 του Υπουργείου Οικονομικών, η οποία αναφέρεται στο έγγραφο του ερωτήματος για τη στοιχειοθέτηση της αντίθετης άποψης, ρητά επικαλείται (παρ. 6) τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 37 του ν.4622/2019 που συνιστά το νόμιμο έρεισμα της ανάθεσης των σχετικών καθηκόντων στον Υπηρεσιακό Γραμματέα. γ) Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων [υπό α) και β)] δεν τίθεται στην προκειμένη, υπό εξέταση, περίπτωση ζήτημα συρροής ή σύγκρουσης διατάξεων νόμων, καθοριζουσών αρμοδιότητες αποφαινομένων οργάνων, με αυτές του άρθρου 37 του ν.4622/2019, ώστε να χρήζει εφαρμογής ο ερμηνευτικός κανόνας της υπεροχής, ενδεχομένως, των (μη υφιστάμενων) ειδικών διατάξεων έναντι της γενικής παραπάνω διάταξης, όπως υποστηρίζεται στο έγγραφο του ερωτήματος, δ) από την νομοτεχνική θεώρηση της σχετικής αναφοράς στην αιτιολογική έκθεση του άρθρου 37 του ν.4622/2019 φαίνεται ότι η επιφύλαξη τυχόν ειδικότερου νόμου αφορά στις αρμοδιότητες του Υπηρεσιακού Γραμματέα της παραγράφου 1 και όχι της κρίσιμης παραγράφου 2. ε) Τέλος, σε κάθε περίπτωση και υπό οποιαδήποτε ερμηνευτική προσέγγιση του θέματος, πρέπει, να γίνει δεκτό ότι, ενόψει αφενός της αρχής της δεσμευτικότητας και αποκλειστικότητας της κατανομής των αρμοδιοτήτων, αφετέρου της στενής ερμηνείας των σχετικών διατάξεων που δεν επιτρέπουν την αναζήτηση άλλων ερμηνευτικών προσεγγίσεων που ευρίσκονται εκτός του περιεχομένου της ρύθμισης, στην προκειμένη περίπτωση ο νομοθέτης έχει εκφραστεί ρητά στην παράγραφο 2 του άρθρου 37 του ν. 4622/2019 υπέρ της ανάθεσης στον Υπηρεσιακό Γραμματέα του Υπ.Α.Α.Τ των καθηκόντων αποφαινομένου οργάνου στις δημόσιες συμβάσεις έργων, χωρίς κάποια επιφύλαξη για την άσκηση της σχετικής αρμοδιότητας από άλλο διοικητικό όργανο, πλην αυτής, σύμφωνα με την οποία απόφαση του Υπουργού μπορεί να ορίσει αποφαινόμενο όργανο τον ίδιο ή άλλο όργανο. Εφόσον ο νομοθέτης έχει άλλη βούληση, αυτή πρέπει να ερείδεται σε σαφή νομοθετική διάταξη και να μη συνάγεται ερμηνευτικά.

Απάντηση

Κατάκολουθία των προεκτεθέντων το Α΄ Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδοτεί ομόφωνα, επί του τεθέντος ερωτήματος, ως ακολούθως:

34. Ο νομοθέτης έχει εκφραστεί ρητά στην παράγραφο 2 του άρθρου 37 του ν. 4622/2019 υπέρ της ανάθεσης στον Υπηρεσιακό Γραμματέα του Υπ.Α.Α.Τ των καθηκόντων αποφαινομένου οργάνου στις δημόσιες συμβάσεις έργων, χωρίς κάποια επιφύλαξη για την άσκηση της σχετικής αρμοδιότητας από άλλο διοικητικό όργανο, πλην αυτής, σύμφωνα με την οποία απόφαση του Υπουργού μπορεί να ορίσει αποφαινόμενο όργανο τον ίδιο ή άλλο όργανο. Εφόσον ο νομοθέτης έχει άλλη βούληση, αυτή πρέπει να ερείδεται σε σαφή νομοθετική διάταξη και να μη συνάγεται ερμηνευτικά.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα

Η Πρόεδρος του Τμήματος

Ο Εισηγητής

Στυλιανή Χαριτάκη

Διονύσιος Χειμώνας

Αντιπρόεδρος ΝΣΚ

Νομικός Σύμβουλος του Κράτους

Ψηφιακά υπογεγραμμένο από
DIONYSIOS CHEIMONAS
Ημερομηνία: 2022.10.20 14:27:58
EEST